

ZÁRÓTANULMÁNYOK

HOLLÓ MARGIT - DR. MARKÓ IMRE

INFORMÁCIÓ PIAC ÉS INFORMÁCIÓ ELLÁTOTTSÁG

- Az informatikai piac elemzése alprojekt zárótanulmánya -

A tanulmánysorozat

Z14.

kötete

BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

Vállalatgazdaságtan tanszék

1053 Budapest, Veres Pálné u. 36., Tel./Fax: 118-3037

Ez a zárótanulmány a

„Versenyben a világgal”

A magyar gazdaság nemzetközi versenyképességének mikrogazdasági tényezői -

kutatási program

igazgató: **Chikán Attila**

Információ szerepe a versenyképességben

c. projekt

vezetője: **Csányi Tamás**

Az informatikai piac elemzése

c. alprojekt

keretében készült.

A „Versenyben a világgal” - A magyar gazdaság versenyképességének mikrogazdasági tényezői c.
kutatási program **MŰHELYTANULMÁNY** sorozata.

Sorozatszerkesztő: Chikán Attila, programigazgató

Technikai szerkesztő: Koblász Mária

Készült 100 példányban. Budapest, 1997. június 5.

Tartalomjegyzék

1. Az alprojekt kutatási célkitűzése	4
2. A kutatás módszertana	4
3. A kutatási eredmények	5
3.1. Az információs piac helyzete és alakulása Magyarországon.....	5
3.2. A rendszer célja	7
3.3. A rendszer feladata.....	8
3.4. A rendszer környezete	10
3.5. A rendszer funkcionális kapcsolódásai.....	11
3.6. A rendszer szerkezete.....	13
3.7. A rendszer erőforrásai.....	19
3.8. Az információs piac Magyarországon	19
3.9. Magyar adatbázisok piaci körkép (kínálat, kereslet, a fejlesztés lehetőségei).....	22
3.9.1. Általános gondolatok.....	22
3.9.2. A Magyar Adatbázisforgalmazók Szövetsége META adatbázisa.....	22
3.9.3. A META adatbázis elemzése:	24
3.9.4. Ami hiányzik a META adatbázisból	27
4. Az alprojekt legfontosabb megállapításai a vizsgált terület a versenyképességet ill. a hatékonyabb működést elősegítő és akadályozó voltáról.....	29
5. Az alprojekt kutatási eredményeinek javasolt hasznosítása	30
5.1. Vállalkozói Elemző Információs Központ kialakítása, működése és szervezete	31
5.2. A Központ Szervezeti Felépítése	32
5.3. A Központ Működése	32
6. Nyitva maradt, további kutatási kérdések.....	34

Ábrajegyzék

1. sz. ábra.....	12
2. sz. ábra: Az információs piac szerkezete.....	13
3. sz. ábra.....	16
4. sz. ábra.....	17
5. sz. ábra.....	18
6. sz. ábra Az adatbázis előállítók megoszlása jellegük szerint	23
7. sz. ábra: Az adatbázis szolgáltatók megoszlása típus szerint.....	24

1. Az alprojekt kutatási célkitűzése

Az alprojekt fő kutatási célkitűzése olyan elméleti és számítógépes szimuláció révén gyakorlati modell kialakítása volt, mely többféle gazdasági rendszer lehetséges fejlődési pályáit képes értelmezni, megjeleníteni, netán előjelezni is.

A közvetlenül kiindulópontnak tekinthető kutatási feltevések Chikán Attila kutatásindító kérdéssorának következő elemeihez kötődnek:

64. A vállalatközi kapcsolatokat sok bírálat éri, sok a panasz az inkorrektiségről s az ezzel összefüggő bizalmatlanságról. Kérdés, hogy ez mennyire objektív tényező (tudunk a vállalatok gyakori "beszorítottságáról"), s mennyiben saját előny kihasználására irányuló magatartás? Milyen a vállalatközi kapcsolatok kulturális / szociológiai háttere?

60. A vezetői magatartás megértése és befolyásolása szempontjából alapvető fontosságú, hogy megismerjük: milyen ténylegesen a vállalatvezetők képe a piacról, versenyről, piacgazdasági környezetről. Itt egyrészt magáról a képről, másrészt ennek értékeléséről, a kép alapján levont következtetésekről kellene információt gyűjteni.

A kutatási program másik kiindulópontját az jelenti, hogy a gazdasági átalakulás kibontakozásának egyik leglátványosabb jele a gazdálkodó szervezetek számának ugrásszerű növekedése.

A formálisan már milliós nagyságrendű gazdálkodó piaci orientációja a szándékok és a deklarációk szintjén nem kérdéses, kérdés azonban, hogy konkrétan milyen piacot látnak maguk előtt, milyen információk alapján döntenek, tájékozódnak?

2. A kutatás módszertana

A kutatás teljes egészében empirikus jellegű, abban az értelemben, hogy a munka során egyenként végigvizsgáltuk azon információforrásokat, ahonnan a gazdasági jellegű információ beszerezhető, illetve azon forrásokat, melyek az információt, mint piaci árút kívánják forgalmazni.

Az elemzésnek két szálát vettük végig, az export-import kapcsolatokat szolgáló adatbázisokat, illetve a belföldön „gyártott”, belföldi felhasználásra szánt adatbázisokat.

A tanulmányban meghatároztuk az üzleti ajánlatok értékelésének a szempontjait és módszereit.

A külföldi üzleti ajánlatok értékelésénél figyelembe vettük, hogy

- a forrásország

- fejlett piacgazdasággal és infrastruktúrával rendelkezik-e vagy sem,
- földrajzilag közel van-e vagy sem,
- támogatják-e a magyarországi üzleteket vagy sem.
- az ajánlattevő cég
- rendelkezik-e megfelelő háttérrel,
- bejegyzett cég-e,
- stabil alapokon nyugszik-e
- nemzetközi forgalomban - etikai vétség miatt - nem köröznék-e olyan tény, amely kizárná a forgalomképességét
- a szándék valószínűsíthető komolyságát
- a hazai viszonyok között van-e realitása az ajánlatnak
- a fogadó partner rendelkezik-e megfelelő háttérrel az ajánlat fogadásához.

A hazai fogadókészség szempontjából 1989 és 1996 között három - egymástól jól elkülönülő - időszakot határoztunk meg,

- 1989-91, az átalakulás kezdete
- 1992-94 május - a piacgazdaság térhódítása, a vállalkozásfejlesztés intézményrendszerének kialakulása
- 1994 második fele - napjainkig. - a vállalkozásfejlesztés infrastruktúrájának kialakulása.

3. A kutatási eredmények

3.1. Az információs piac helyzete és alakulása Magyarországon.

Egy ország versenyképességének alakulásában nagy szerepet játszik az információs rendszerek működése, az információ áramlás szabályozottsága, a működési információk hozzáférése és elérhetőségének jellege, stb. Jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy a mai Magyarországon a gazdasági átalakulási folyamatot milyen mértékben követi/segíti az információs piac átalakulása és működése. A folyamatok megértéséhez feltétlen szükségesnek tartjuk a statikus kép helyett dinamikájában - az időbeni és funkcionális változások nyomon követésével - feltárni az információs piac jellegét, szerkezetét és a versenyképesség alakulásában betöltött szerepét.

Célunk az információs piac kialakulásának és működésének - mint az ország versenyképessége alakulásának egyik nagyon fontos tényezőjének - a vizsgálata. A dolgozatban az információs piacot mint

rendszert tekintjük, és a rendszerszemléletű megközelítés szabályai szerint járunk el. Ennek megfelelően megvizsgáljuk a rendszer

- célját
- feladatát
- környezetét
- szerkezetét és
- erőforrásait.

A fenti keretek között szeretnénk a kapcsolódó rendszerek mellett dinamikájában vizsgálni rendszerünket, bemutatva, hogy a környezeti változások milyen hatással vannak az információs piac, mint rendszer működésére.

Először nézzük meg, melyek azok a jellemzők vagy specifikumok, amelyek a vizsgált rendszert megkülönböztetik az egyéb rendszerektől, vagy az információs piacot az egyéb piacoktól. Még a mai Magyarországon sem megszokott és magától értetődő dolog az információt árúként kezelni, hiszen sokféle információ létezik, sokféle módon jutunk információhoz, és tudjuk hogy nem minden fajta információnak van csereértéke, vagy nem minden információ lehet árú. De még az árúként kezelt, vagy értékhordozó információk esetében is a piac képletes és sok esetben virtuális. Mégis a vizsgálhatóság kedvéért a piacot valósnak tekintjük, vagyis olyan speciális piacnak, amelyben az információk értékkel és csereértékkel bírnak, vannak eladók, akik információt (vagy információhoz kötődő szolgáltatást) kínálnak, és vannak vevők, akiknek szükségük van a felkínált információkra, és ezért hajlandók az eladóval kialakított áron az információkat megvásárolni.

Ez a piac azonban sok tekintetben különbözik a hagyományos értelemben vett árupiacról. Ezek a különbségek az információ speciális árú jellegéből fakadnak.

Specifikumok:

1. Mivel az információ speciális árú, az információs piac is egy speciális piac, amely - követve az információ sajátosságait - különbözik a hagyományos értelemben vett árupiacról.
2. Az információ a tájékozódás, az orientálás, a befolyásolás, szervezés és irányítás alapvető eszköze.

Az információ átszövi a mindennapi életet, mindenhol jelen van, mindenki használja. Ennek megfelelően a társadalom elég nehezen fogadja el, hogy árúként kell kezelni valamit, ami folyamatosan és állandóan jelen van az életünkben. Ezért igényel külön vizsgálódást annak az eldöntése, hogy

- melyek azok az információk, amelyek piacképesek, amelyek az információ piacon mint értékkel bíró árúk jelennek meg.
- mikor jelenik meg az információ maga mint árú, és mikor nem az információ az árú, hanem a gyűjtés, rendszerezés, feldolgozás, stb., vagyis az a munka, amelyet az információ elérésének megkönnyítése érdekében szolgáltatási céllal befektettek és kívánnak a piacon társadalmilag elismertetni.
- a közhasznú információk, illetve a kereskedelmi reklámok milyen szerepet töltenek be az információs piacon.
- milyen formákban történik az információk forgalmazása, ezek közül melyek felelnek meg a klasszikus árupiaci formáknak, és melyek azok, amelyek különböznek, és miben nyilvánul meg ez a különbség.

3.2. A rendszer célja

Általánosságban úgy fogalmazhatunk, hogy az információ piac - mint rendszer - célja annak biztosítása, hogy az értékesítésre szánt információ, vagy információs szolgáltatás értékesítése rendezetten, a társadalom által elfogadott szabályok szerint történjen. Természetesen ez a célkitűzés tartalmilag más és más értelemmel bír, az adott társadalom aktuális játékszabályainak megfelelően. A mi esetünkben ez most azt jelenti, hogy olyan szabályokat kell elfogadnunk és alkalmaznunk, amely az EU számára is elfogadható, és akkor sem szabad ellentmondásra jutnunk, ha a „társadalom” alatt az EU-t értjük. Talán a versenyképesség vizsgálatánál az első lépés kell legyen annak megvizsgálása, hogy a vizsgált rendszer célja - most már konkrétan - milyen mértékben konform az EU közösségben elfogadott célokkal, és a versenytársnak tekintett országok hasonló rendszereinek célkitűzéseivel.

Magyarországon az igény egy ilyen rendszer kialakítására, az EU normák szerinti célkitűzéssel, a rendszerváltással generálódott. A piacgazdaság térhódításával és a piacgazdaság értékrendszerének fokozatos átvételével, az információ - mint érték - társadalmi elismerésével vált szükségessé az egyszerű információ csere fokozatos átalakulása információ kereskedelemmé.

A felismerés az információs szakemberek egy csoportjához fűződik, akik a rendszerváltást követően a kaotikus viszonyok láttán létrehozták a Magyar Adatbázisforgalmazók Kamaráját, amely szervezet a kamarai törvény kihirdetése után Magyar Adatbázisforgalmazók Szövetsége néven működik. Ez a szervezet hirdette meg Magyarországon elsőként az információ piac kialakulásának szükségességét, és jelölte meg célkitűzésként az információ piac normális (EU normák szerinti) működésének elősegítését társadalmi eszközökkel.

3.3. A rendszer feladata

Amíg a célok egy később elérendő állapotot jelölnek meg, a feladatok a jelenleg elvégzendő teendőket tartalmazzák, annak érdekében, hogy a célként feltüntetett állapot elérhető legyen. Ennek értelmében a rendszer feladatára is adhatunk egy általános definíciót az alábbiak szerint: Megfelelő infrastruktúra és működési keretek kialakításával annak biztosítása, hogy az információ csere illetve értékesítés a társadalmi szabályok szerint történjen, a piaci szereplők számára kellő biztonságot nyújtson. Ez a megfogalmazás is magában foglal konkrét teendőket, amely a társadalom fejlettségi szintjéből, az átalakulási folyamat aktuális fázisából és a környezeti hatásokból deriválhatók. A versenyképesség szempontjából az a megvizsgálandó kérdés, hogy a rendszer milyen szinten, milyen színvonalon és milyen hatékonysággal tudja ellátni feladatát.

Az informatika éppen az a terület, amelyben Magyarország - több okból is - különleges helyzetben van. Ez a helyzet bizonyos tekintetben komperatív előnyt jelent az a tradíció, amely a magyar nyelviséggel függ össze. Itt arról van szó, hogy a magyar nyelv egyik szomszédos nép nyelvével sem rokon, azoktól strukturálisan eltér, ezért Magyarországon - különösen a soknemzetiségű területeken, és azon belül is Erdélyben - kialakult az információs tudományok kutatása. Ez az erdélyi iskola - amelyet a Bolyaiak eredményei fémjeleznek - hatásában érződik a mai napig az egész magyar fejlődésben. Ennek egyik fázisa volt, amikor a század elején a híres fasori gimnázium Budán sorozatban képezett ki később világhírűvé vált tudósokat. Ennek az iskolának az egykori növendékei Amerikában, Angliában, Németországban fejtették ki tevékenységüket. A számítógépek fejlesztésében Naumann János és társai munkássága nyomán naumanni elvnek nevezik az első számítógépek működési elvét, míg a másik oldalon az alakuló Szovjetunióban a világon az első tudományos információs központot Varga Jenő és Hevesi Gyula hozta létre.

Szintén nagy hagyományai vannak Magyarországon a könyvtártudománynak, és világ élvonalában voltunk - elsősorban Szabó Ervin és Trefford Ágoston munkássága nyomán a könyvtárhálózat kialakításában. Bizonyos fokig éppen ez a fejlettség okozott átmeneti elmaradást a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején, de még most is fejlettségből fakadó elmaradás okoz gondot.

Arról van szó, hogy a jól működő könyvtári feldolgozó rendszer következtében az információs robbanás hatásai csak később szűrődtek be az országba. A nyugati világban a nagy tömegű információ kezelésére korábban alkalmazták a nagy számítógépeket. Az informatika jelentőségét a nagyvilág számára a Simon Nora jelentés világította meg a hetvenes években. Akkor a Nora jelentés azt taglalta, hogy az a helyzet, hogy az adatbankok kilencven százalékban amerikai tulajdonban vannak, megkérdőjelezheti a francia nemzeti függetlenséget, hiszen könnyen kialakulhat az a helyzet, hogy a francia kormánynak a kormányzáshoz szükséges információkat külföldről (jelen esetben az USA-ból)

kell beszereznie, és függő helyzet alakulhat ki, ha az USA mérlegelni kezdi, hogy milyen információkat adjon át a franciáknak.

Ez után a munka után kezdődött a nagy informatizálódás Európában is. Bár kezdetben nagyon komoly akadályt jelentett az információs adatbázisok építésében, hogy az adatok összegyűjtése, feldolgozása, kódolása, aktualizálása, nagyon költséges volt, és csak az angol nyelvterület volt képes gazdaságossá tenni egy adatbázist. Később éppen a versenyképesség fenntartása érdekében az egyes kormányok nagy erőfeszítéseket tettek a nemzeti nyelvű adatbázisok kialakítására. Az üzleti élet élénkítésére nagy állami támogatással - sok esetben a kamarák üzemeltetésében - létrehozták a szabadalmi, jogi, céginformációs vagy üzleti adatbázisaikat.

Minden országban hosszú időre volt szükség, hogy a piaci körülmények között az adatbázis előállítás és forgalmazás rentábilis legyen. Mind a németeknél, mind a franciáknál ez több mint tíz évet vett igénybe. Más európai országokban (Finnország, Svédország, Dánia, Hollandia stb.) egyszerűbbnek találták az angol nyelvre megtanítani a potenciális információ felhasználókat, és az angol nyelvű adatbázisok kezelésére megtanítani őket, mint kiépíteni a nemzeti nyelvű információs rendszereket.

Magyarországon a 68-as gazdasági reform után az információs rendszer még alkalmazkodni tudott a változásokhoz, (nevezetesen arról van szó, hogy a nagyobb vállalati önállóság jegyében a főhatóságoktól bizonyos döntési jogok a vállalatokhoz kerültek, és ezért a tizes nagyságrendű minisztériumok helyett a százas nagyságrendben található nagyüzemeket kellett bizonyos döntési információkkal ellátni.) a vezetés nem ismerte fel az informatika gépesítésének szükségességét. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a nagyobb nyitottság jegyében több információ áramlik az országba, több információ mérlegelésével kell megtalálni a megfelelő döntéseket, és gépesíteni kell a feldolgozás folyamatát, az országban megkezdődött az eladósodás, és folyamatosan nem volt elég pénz a szükséges számítógépesítéshez az információ feldolgozó helyeken. (Ezek jelentős mértékben a könyvtárak voltak.)

A nyolcvanas évek második felétől - a devizahiány ellenére - az OMFB biztosította, hogy a nagy nemzetközi adatbázisokhoz on-line és off-line hozzáférése legyen a hazai kutatóknak és döntéshozóknak. A hazai felhasználó az OMFB devizakeretéből kifizetett költségek forint fedezetét fizették be az OMIKK-nak, amelyen keresztül a külkereskedelmi ügylet lezajlott. Ebben az időben az információ keresés és vásárlás olyan közvetítőkön keresztül zajlott, akik egyrészt jól ismerték a felhasználók által felvetett szakmai kérdéseket, másrészt jól ismerték az adatbázisok szerkezetét, tartalmát, kereső és parancsnyelvét.

Azonban az is igaz, hogy nagyon szűk réteg használta csupán ezeket az információkat, az OMFB 30,000 USD éves keretét sem használtuk ki teljesen. A műszaki (és természettudományi) értelmiség összlétszáma 200,000 körül mozgott, és döntően ez a réteg adta a külföldi adatbázisok felhasználói körét.

Az 1990-es rendszerváltás után az alakuló vállalkozói réteg számára kellett kialakítani információs rendszert. Sokak számára éppen a műszaki és tudományos kutatók információ ellátása

szolgáltatta a modellt a vállalkozók információs rendszerének a kialakításához. Azonban ilyen alapon ez nem sikerülhetett a következő okok miatt:

A tudományos kutatók nyelveket beszélő, felsőfokú végzettségű, információ keresési gyakorlattal rendelkező személyekből álló viszonylag homogén réteg, ellentétben a vállalkozókkal.

A kb. 200,000-es műszaki értelmiség információs kiszolgálásán cc. 2000 könyvtáros és informatikus dolgozott, témafigyelések, irodalomkutatások, on-line keresések, szemlék és referáló lapok segítségével, a vállalkozók számára nincs ilyen.

A tudományos kutatók munkája mindenütt a világon hasonló, az egyik laborban kapott eredmények egy másik országban is ugyanazt az eredményt adják, ezért az eredmények jól adatbázisba szervezhetők, és jól kereshetők. Ezzel szemben a vállalkozók feltételei mindenütt mások, erősen függ az információ a külső feltételektől, és még nem is alakult ki a gyűjtés és szolgáltatás rendszere.

Ezek a különbségek mindegyike önmagában is alkalmas volt a 90-es évek elején történt - vállalkozói információs rendszer kialakítására vonatkozó - próbálkozások megghiúsítására.

A komperatív előnyünk ott jelentkezik, hogy az üzemi könyvtárak leépülésével, és a közművelődési könyvtárak költségvetésének visszafogásával nagy számú jól képzett könyvtári és informatikai szakember került a munkaerő piacra, akik a vállalkozói ismeretek elsajátításával képesek lehetnek a vállalkozók számára a szükséges informatikai szolgáltatásokat megadni. A magyar tradíciók ezen a területen nagyon erősek, a számítógépesítés is nagyon előrehaladott állapotban van. Ezért hamarabb ki tudjuk építeni a fejlett országokéhoz hasonló nemzeti rendszerünket, mint a többi volt KGST ország.

Jelenleg a rendszerrel kapcsolatosan megfogalmazható feladatok azzal az intézményesített formájú adatgyűjtéssel, feldolgozással és szolgáltatással függnék össze, amely az elérhető, nyilvános adatok és adatbázisok használhatóságát javítják, illetve azzal a közvetítő szerepkörrel kapcsolatosak, hogy képzett informatikusok lássák el - akár szolgáltatás-szerűen a vállalkozások információs és informatikai feladatait.

Az aktuális rendszerfeladatokat figyelembe véve, a feladatok nagyon hasonlatosak a 10-15 évvel ezelőtti francia és német rendszerfeladatokra. Ott akkor a nemzeti kormányok hozták létre és működtették

3.4. A rendszer környezete

Míg a rendszer célja és feladata megadható volt definíció szerűen, a rendszer környezete már részletesebb vizsgálatot igényel. A gazdasági és társadalmi környezet meghatározó az információs piac léte és működése szempontjából.

Az 1989-es átalakulás előtt Magyarországon mintegy negyven esztendőn keresztül egy erősen centralizált tervutasításos gazdaságirányítási rendszer működött, amelynek keretében a működési információk nem piaci keretekben, hanem elosztásos rendszerben jutottak a felhasználókhoz.

Közismert, hogy a gazdálkodó egységek száma 10,000 alatt volt, és a KSH 3500 egység adataival 97%-os pontossággal meghatározta a gazdaság főbb mutatóit. Ebben az időben az információs rendszer - a többi erőforrás gazdálkodáshoz hasonlóan elosztó rendszerként működött. Minden főhatósághoz tartozott egy nagy információs központ, amely gyűjtőköreit úgy alakította ki, hogy a főhatóságot elláthassa a tervezési és jelentési információkkal, illetve az ágazathoz tartozó intézményeket ellássa a végrehajtáshoz szükséges információkkal. Az 1950-es könyvtári törvény előírta, hogy minden intézménynél kell működnie egy könyvtárnak, és a könyvtár működési költségei tartalmazták az intézmények információs költségeit. Ebben a helyzetben nem volt értelme információs piacról beszélni, hiszen mindenki a feladattal együtt megkapta a feladat ellátásához szükséges információkat, és azt is a munkaadó határozta meg, hogy melyek legyenek azok az információk. Az információ áramlás csatornái alapvetően a könyvtárak közötti csatornák voltak.

A versenyképesség szempontjából vizsgálva rögtön felmerül az a kérdés, helyes-e az a hipotézis, hogy a jól működő információs piac versenyképességet növelő tényező. Azt kell látnunk, hogy amikor az ország centralizáltan, az erőforrásokkal gazdálkodva hatékony erőforrás felhasználást tudott biztosítani, nagyobb gazdasági teljesítményt produkált, mint az átalakulás után. Ezért rögtön ki kell mondanunk, hogy az információs piac önmagában nem meghatározó tényező. A meghatározó a gazdasági és társadalmi környezet, amelyben az információs piac működik.

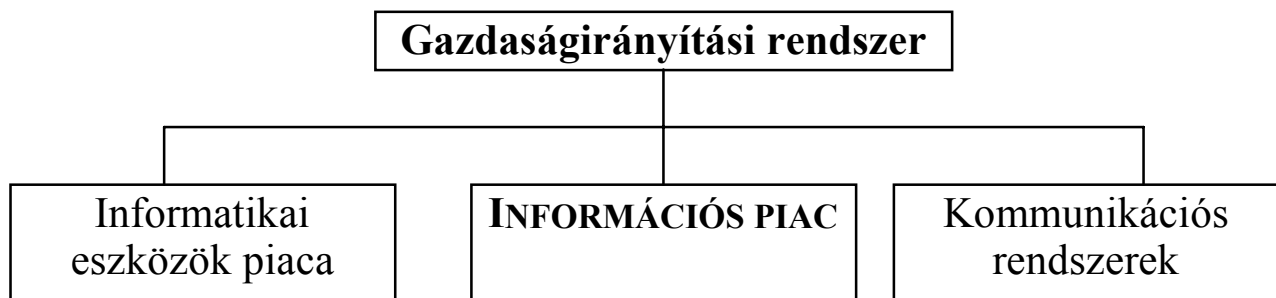
Tézis: A gazdaság fejlettségének egyik fokmérője lehet, hogy a gazdasági élet szereplői a működésükhöz szükséges információkat milyen arányban szerzik be konszolidált csatornákon, piaci feltételek mellett, és milyen arányban eseti, nem piaci feltételek mellett működő csatornákon.

Az információs piac jelentősége akkor értékelődött föl, amikor a rendszerváltással összefüggésben az egyéni vállalkozások és kezdeményezések kaptak nagyobb szerepet. Azonban kiderült, hogy nem elegendő a jó ötlet, az induláshoz megfelelő tőkét kellett biztosítani és a működési információkat is meg kellett szerezni a talponmaradáshoz. Ebben a helyzetben vetődött fel, hogy hogyan is lehet információhoz jutni? Hol is van az a csatorna, vagy az a piac, ahol a szükséges információk beszerezhetők?

3.5. A rendszer funkcionális kapcsolódásai

A meghatározó gazdaságirányítási és gazdasági rendszer mellett az információs piac kapcsolatban van az informatikai eszközök piacával, a kommunikációs rendszerekkel és a médiával.

1. sz. ábra

Az ábrában az informatikai eszközök piaca foglalja magában a teljes számítógépes piacot, beleértve a hardvert és szoftvert, írógépeket, másolókat, adatátviteli rendszereket és eszközöket, stb.

A kommunikációs rendszerekbe értjük bele az összes olyan csatornát, amelyen információ áramlás valósulhat meg.

Az ábrán a mellérendelés (az oldalirányú kapcsolat) azt fejezi ki, hogy a mellérendelt rendszerek az információ elérés és az adatátvitel technikájában jelentkeznek, de nem keltenek új információs igényt. Az információs igényre, az információ tartalomra a fölérendeltségben látható gazdaságirányítási rendszer, illetve a gazdaság működése bír meghatározó jelleggel.

Ugyanakkor az ábra azt is kifejezi, hogy a gazdaságirányítás és a gazdaság információs rendszerének részét képező információs piac, informatikai eszközök piaca és kommunikációs rendszerek működése visszahat a gazdaság működésére. Most ha el is tekintünk attól a ténytől, hogy az informatikai eszközök piaca a gazdaság egyik meghatározó részét képezi korunkban, akkor is figyelembe kell venni, hogy az információ piacon a kommunikációs rendszerek fejlődésével és az egyre nagyobb teljesítményű információs technika segítségével leegyszerűsödik az információ hozzáférés. A hozzáférés leegyszerűsödésével felgyorsulnak az üzleti folyamatok, növekszik az egységnyi idő alatt kötött üzletek száma, és az üzletek minőségére is kihat, hiszen a döntési idő alatt nagyobb információ tömeg tekinthető át, és választható ki a döntési információ.

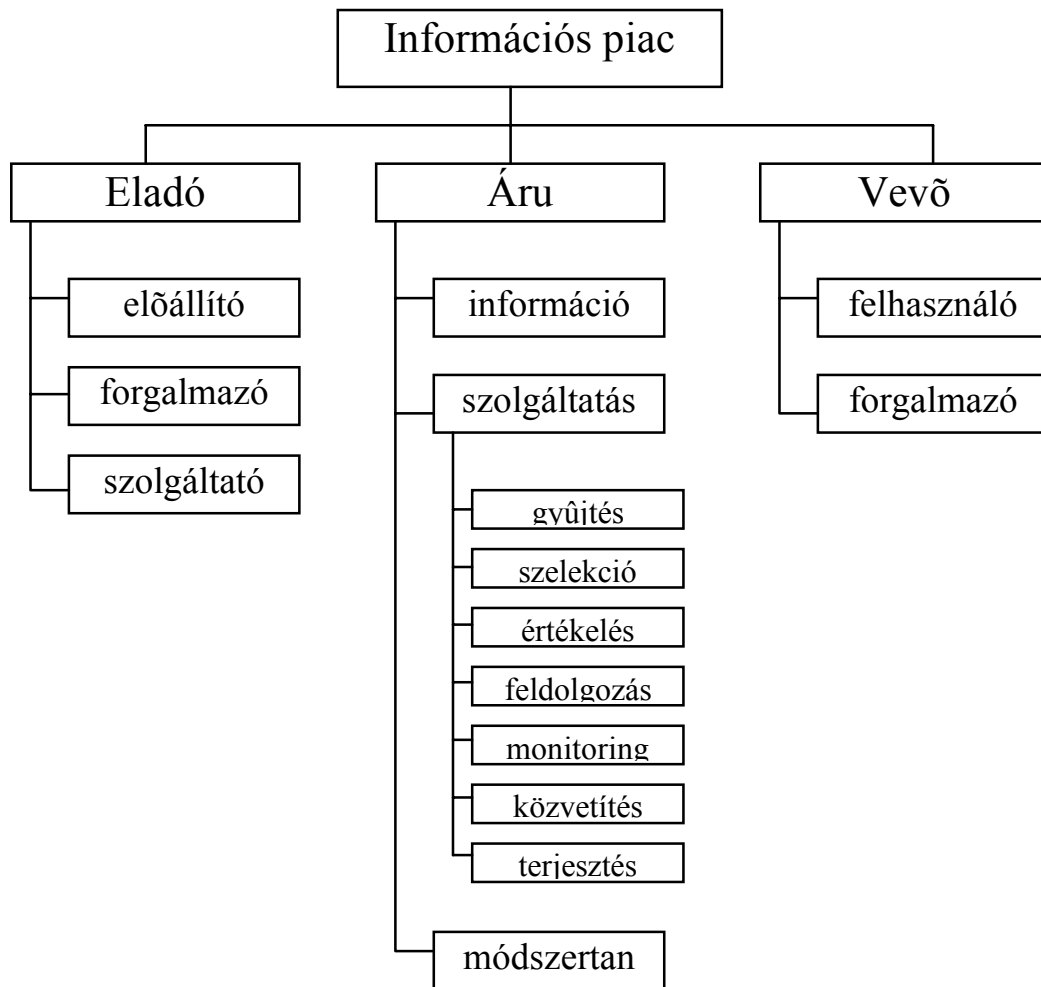
Ily módon az információs piac és az informatikai eszközök piacának szétválasztása nem egy leértékelő minősítést jelent, hanem annak a hipotézisnek a vizsgálatát szeretné megkönnyíteni, hogy az informatikai eszközök, és az információs technikák fejlődése nem az információs igény változásában, hanem az információ elérési lehetőség javulásában, az üzleti döntések megalapozottságában jelenik meg.

3.6. A rendszer szerkezete

A rendszer szereplői:

- az eladó,
- a vevő és
- az árú (jelen esetben az információ).

2. sz. ábra: Az információs piac szerkezete

Ez a kép tovább nem egyszerűsíthető, de ezen szereplőkkel már értelmezhetőek (és modellezhetőek) a piaci folyamatok. A valóságban a kép ennél bonyolultabb, hiszen ez az egyszerű modell minden piacra igaz, és nem szerepelnek benne az információs piac specifikumai, amelyek az információ speciális szerepéből következnek.

Mielőtt kitérünk az eladó és a vevő fogalmának részletes kifejtésére, mindenképp először az árút, vagyis az információt vizsgáljuk meg, az alábbi kérdésekre keresve választ:

- Melyek az információs piacon megjelenő termékek - mint árú - specifikumai?

- Melyek az minden áruval közös, és eltérő vonások?
- Mely információk jelennek meg árúként a rendszerben?
- Az információs piac árúinak megjelenési formái?

Az információ maga sokkal szélesebb fogalom, mint ahogy azt a piac vizsgálásánál értelmezzük. Tekintettel arra, hogy az információ az a társadalom összetartó szervező eszköze, nagyon sok információ közérdekből jut el a társadalom tagjaihoz. A sokszereplős társadalomban az egyedek és csoportok folyamatosan bocsátanak ki információkat, amelyet a többi egyed vagy csoport érzékel, és a saját orientáltságának megfelelően felhasznál, vagy nem, minden esetre ez a folyamatos információ kibocsátás segít a helyünket és helyzetünket meghatározni minden időpillanatban.

Ebből a szempontból az információ olyan a társadalmi egység számára, mint pl. a víz az élet számára. A víz is jelen van, de nem mindig és minden formában használható fel. Ezért kialakultak azok a szolgáltatások, amelyek révén a társadalom egy csoportja azért dolgozik, hogy a víz a szükséges időben és helyen a társadalom többi tagja részére is megfelelő módon és mennyiségben álljon rendelkezésre. A befektetett munka társadalmi szintű elismerése nem a víznek szól, hanem a szolgáltatásnak, amely révén a víz a megfelelő helyen a kellő időben a szükséges mennyiségben és a kívánt minőségben jelenik meg.

A fentiek alapján értelemszerű, hogy az információk nagy része nem árú, hanem lételem a társadalom számára. Így pl. az irányító szervek irányítási információi nem képviselnek piaci értéket. A piaci értékkel bíró információk azok, amelyek segítségével a társadalom valamely egyede vagy csoportja a többiekénél kedvezőbb helyzetbe kerülhet.

Ezek az információk lehetnek valamely értékkepző folyamattal (kutatás, fejlesztés, termelés, kereskedelem, szolgáltatás) összefüggő - vagy annak részét képező - információk, vagy pedig az irányítási és szabályozási információkról szóló előzetes ismeretek, amelyek révén az információ birtokában az egyes egyedek vagy csoportok már akkor kedvező pozíciókat tudnak elfoglalni, amikor a szabályozók még nem fejtik ki általános orientáló hatásukat a társadalomra, vagyis a hivatalos megjelenésük előtt.

- Az információ olyan árú, hogy - ellentétben a klasszikus értelemben vett árutól - csak megosztható, teljesen át nem adható, hiszen az átadó is az információ birtokában marad.
- Az információ - ellentétben a hagyományos áruval - sok esetben szűkítést jelent. (A fazekas az agyagból fazekat csinál, míg az informatikus a sok információból kiszűri a használhatót).
- Az információ - mint árú - vásárlás előtt nem „tekinthető” meg, értéke csak akkor derül ki, amikor az adás-vétel létrejött.
- Külön érdemes foglalkozni a reklámmal, mint egy speciális termékkel, amely piaci szereplése nem értelmezhető a klasszikus piaci képpel. Abban ugyanis az eladó felkínálja az eladásra szánt termékét,

és a vevő a szükségletei kielégítésére azt meg kívánja venni. Nos a reklám, amely kétséget kizáróan szereplője az információs piacnak, olyan termék, amit a vevő nem kíván megvenni. A klasszikus piaci képből az előállító és a forgalmazó a reklám költségeket beépíti az eladásra szánt termék árába, és a vevő árukapcsolással a reklámot is megveszi kényszerűségeiből. Az információs piacon a reklám mint egy szolgáltatás (terjesztés) jelenik meg, amelynek a megrendelője (vagyis a vevő) az eladásra szánt termék forgalmazója, azaz eladója.

- Az árupiac eladói is vevőként jelentkeznek az információs piacon.
- Foglalkozni kell a hordozó kérdésével is, mert pl. a könyvek is ismereteket tartalmaznak, sok esetben a szükséges információt is, azonban a könyv már egy önálló termék és azok forgalmazása nem különbözik a hagyományos áruk forgalmazásától. Ugyanez vonatkozik azokra a CD-kre is, amelyek egy-egy könyv elektronikus úton olvasható változatai. Ezeket nem tekintjük az információs piac árúiként, ellentétben azokkal a CD-n forgalmazott adatbázisokkal, amelyeket rendszeresen frissítenek, amelyek az információ szolgáltatás eszközei. Ebben az esetben azonban nem a CD a termék, hanem a rajta tárolt információ.

Külön kérdéskör a közhasznú információ. A helyzet hasonló a reklámhoz, azzal a különbséggel, hogy amíg a reklám egy szűk csoport üzenete valamely réteghez vagy rétegekhez, addig a közhasznú információ a társadalom egészére kihat, ezért eljuttatása a felhasználókhoz közös érdek, tehát a terjesztési költségek az államot terhelik. Ezzel az információs piacon az állam is megjelenik az információs szolgáltatások megrendelőjeként.

A fentiek átgondolásából arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az információs piac fogalmát leszűkíthetjük az üzleti információk piacára, és ezen belül vizsgálhatjuk a pénzügyi információkat, a céginformációkat, a tőzsdei információkat, illetve a jogi, vám stb. információkat.

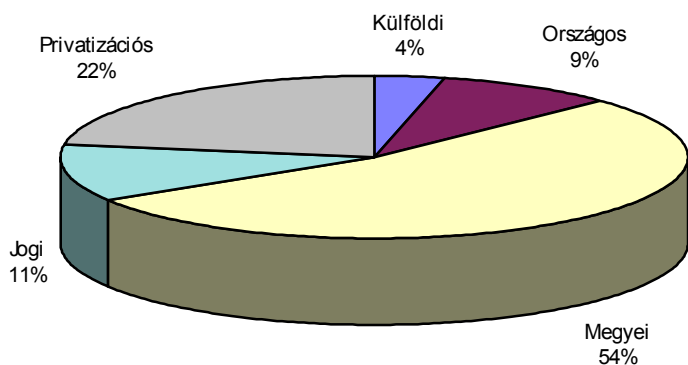
Talán érdemes kitérni a jelenlegi helyzetben az írott és elektronikus sajtó, a kereskedelmi rádiók és televíziók kérdéseire, illetve az információs piacon elfoglalt helyükre. A felfogásunk szerint a média az információs piacon mint szolgáltató lép fel, az információk mennyiségét nem növeli, a terjesztésben, az elérhetőség biztosításában játszik nagyon fontos szerepet. Ebben a megközelítésben talán inkább a kommunikációs rendszerekhez és az informatikai technikákhoz kötődik, bár befolyásoló szerepe óriási, az információs piac rendszerének vizsgálatánál nem foglalkozunk vele külön, mert ez elvinné a súlypontot az információ és a közvetlen csatlakozó szolgáltatásokról, amelyek a vizsgált rendszer alapvető összetevőit jelentik.

A fenti eszmefuttatás alapján - annak következményeként - az alábbiakban részben az MVA hálózat évkönyve alapján az ügyfélforgalmi adatokat tekintjük át, részben a Somogy Megyei Vállalkozói

Központ (SMVK) adatai alapján próbálunk következtetéseket levonni az információs piac helyzetéről. Az eredményeket összevetjük az egykori OKFI - KFI információ szolgáltatási tapasztalataival.

3. sz. ábra

Megnevezés	Száma
<i>Külföldi</i>	48
<i>Országos</i>	122
<i>Megyei</i>	719
<i>Jogi</i>	153
<i>Privatizációs</i>	302
Összesen	1,344

A 3. sz. ábra azt szemlélteti, hogy az SMVK - amely az ország egyik legfrekvenciáltabb Helyi Vállalkozói Központja (HVK) az MVA hálózatában - eddigi működése során azok a tisztán információ kereséses feladatok, amelyek nem valamely problémához csatoltan másodlagosan jelentek meg milyen arányban igényelték külföldi adatbázist, vagy országos, megyei információkat tartalmazó adatbázist, és a méretek miatt külön is bemutatjuk a jogi illetve privatizációs adatokra vonatkozó kéréseket. (Az ábrát az SMVK bocsátotta rendelkezésünkre.) Szembetűnő, hogy még azoknál a konkrétan információs feladatként megadott kéréseknél is, amelyekben valamely adatbázis lekérdezése volt a feladat, a kérések több mint a fele a helyi adatbázisokra vonatkozott. A jogi és a privatizációs adatbázisok nem helyi jellegűek, de ha ezeket leszámítjuk, az információs kérések 9% vonatkozott országos (a megyehatáron túlmutató) adatbázisra és 4%-a külföldi adatbázisra.

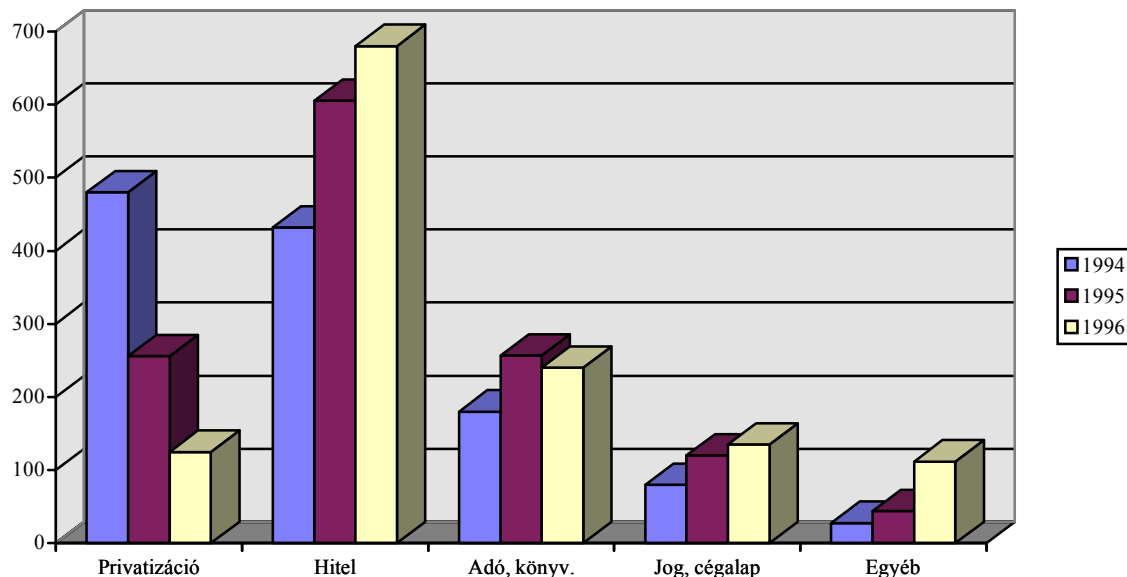
Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy az ilyen információ szolgáltató pontokon vagy állomásokon a kérdések többsége nem információs feladatként jelenik meg, hanem a vállalkozó valamely problémával jelentkezik (vállalkozást akar indítani, hitelre van szüksége, üzleti tervet kell készítenie stb.

és az információs feladatokat a probléma felvetésből a szolgáltató informatikus fogalmazza meg, és végzi el a szükséges lekérdezéseket.

A kérdés illusztrációjaként bemutatjuk az SMVK ügyfélforgalmának alakulását 1994, 95 és 96 első 10 hónapjában. (4. sz. ábra).

4. sz. ábra

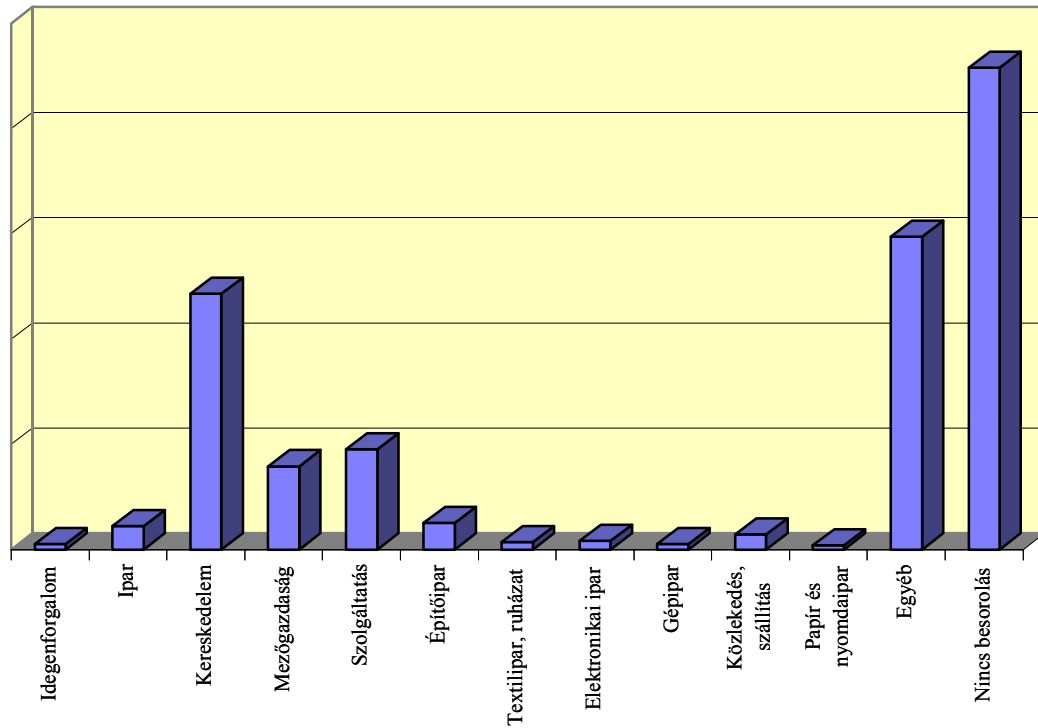

Megállapíthatjuk, hogy az információs piacon nagyon kis részt foglalnak el a kifejezetten információs igények, általában a feladatok valamely kapcsolt formában jelentkeznek. (Pl. nagyon ritka az olyan kérés, hogy készítsenek listát erről vagy arról a cégekről, vagy valamely területen található eszközökről, berendezésekről, a gyakorlatban a felhasználó problémával áll elő, hogy hitelre van szüksége, pénzre van szüksége, piacra van szüksége stb., és a probléma megoldás kapcsán merülnek fel kapcsolódó információs feladatok, amelyeket meg kell oldani.) A fenti kép is azt sugallja, hogy az információs piacon nagyon nehéz a „tisztá” információs szolgáltatásokkal megélni, csak valamely tevékenységhez kapcsolódóan lehet „eladni” az információt.

A szakterületek szerinti elosztást az 5. sz. ábra mutatja, amely az 1995. évi ügyfelek szakmai eloszlását mutatják:

5. sz. ábra

**Az irodákban megjelent 5.826 ügyfél
üzletágak szerinti megoszlása
1995-ben**

Az ábra megmutatja, hogy a legnagyobb érdeklődés az ágazatba nem sorolható, vagy szakmához nem köthető információk iránt volt (ilyenek például az értékpapírokra, vagy különböző befektetési lehetőségekre vonatkozó kérdések, vagy csupán valamely eljárásrend iránti érdeklődés).

Bár az ábra rendkívül beszédes, azért nem árt néhány következtetést direkt módon is megfogalmazni, mert ezek a megállapítások a rendszer környezetéről (és a rendszer szempontjából meghatározó gazdasági környezetről) fontos információkat tartalmaznak. Ezek a következők:

- A rendszerváltást megelőző időszakban az országban kiépült ágazati információs rendszerek a „szakmai” kérdésekre megfelelő választ tudnak adni, ezért az információs piacon megjelenő vállalkozók elsősorban a vállalkozással kapcsolatos információkban és nem a szakmai kérdésekben látják az üzleti lehetőséget. Ezért van az, hogy az ágazati információs központtal nem rendelkező területeken, vagy az ágazatok szerint nem besorolható területeken nagyobb az érdeklődés.
- A kereskedelem és a szolgáltatás területén nagyobb a vállalkozók száma, sok az „új” szereplő akik nem rendelkeznek a szakközpontok által nyújtott ismeretekkel, és ezért a vállalkozói információs körben jelentkeznek.
- Hasonló a helyzet a mezőgazdaság területén, ahol a korábbi nagytáblás technológiák és nagyüzemi termelés helyébe alapvetően más technológiákat és termelési (de értékesítési módszerekre is igaz)

eljárásokra van szükség, amelyekre a korábbi ágazati szakinformációs központ nem tud kellő információt adni, ezért ez a mezőgazdasági vállalkozói (vagy kistermelői) kör is - viszonylag - nagy számban jelenik meg a vállalkozói információs körben.

3.7. A rendszer erőforrásai

Talán a legnehezebben értelmezhető elem, a rendszer erőforrásainak meghatározása. Az erőforrások közt a legfontosabb az emberi erőforrás, hiszen az információs piac lényegét az információ adó és vevő képezi, és az információ maga egy tudati adatfeldolgozás során képződik. A humán erőforrás az adatgyűjtő és feldolgozó ember, aki az információs piacon mint „eladó” „vevő” és szolgáltató jelenik meg. Ennek megfelelően a rendszer anyagi erőforrásaihoz sorolhatjuk az információ feldolgozó rendszereket és módszereket.

Az információs piac - mint rendszer- egyik sajátossága, hogy a rendszer erőforrásai jelentős részben a rendszer környezetében, és nem magában a rendszerben találhatók. A domináns tényező a gazdasági környezet. A tárgyalt rendszerre vonatkozóan a rendszer elemei a környezetben képződnek. A gazdasági környezet határozza meg, hogy milyen információknak lehet árú jellege, melyek milyen mértékben rendelkeznek piaci értékkel, mely kör léphet fel „eladó”-ként és kik a felhasználók. A rendszer működésének a jelzőszáma pedig a megkötött üzletek számával és értékével mérhető.

3.8. Az információs piac Magyarországon

A fentiek alapján a rendszerszemléletű megközelítéssel sikerült elég jó pontossággal behatárolni, hogy mit értünk az információs piacon, és ezért az alábbi megállapítások behatárolhatók, hogy mi mire vonatkozik.

Az 1989-es rendszerváltás előtt gyakorlatilag nem létezett információs piac. Ez az állítás igaz még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a nagy ágazati információs központok, valamint a vezető szakkönyvtárak a rendszerváltás előtti években jelentős árbevételekre tettek szert a különböző vállalatok számára végzett információs szolgáltatásokkal. A különböző kiadványok alkalmi kigyűjtések forgalmazása vagy zárt körben történt, vagy az egyéb nyomdai termékek forgalmazásával, azokkal azonos (vagy nagyon hasonló) feltételekkel történt. (A folyóiratok és a könyvek piacát árupiacnak tekintjük, ezért taglalásuk kívül esik jelen tanulmány keretein.) A gazdaságirányítás rendszere volt olyan, hogy az információktól nem az üzleti lehetőséget várták, hanem elsősorban a tudomány és a műszaki fejlesztés támogatására a műszaki illetve tudományos tartalom feltárása volt a cél.

Az információk piacát a versenyhelyzet teremtette meg, amikor az idő paraméter szerepe megnőtt, és esetenként a túlélés múlt azon, hogy ki mikor szerzett tudomást egy-egy üzleti lehetőségről.

Azonban abban az időben nem volt piac, nem volt rendezett csatornája az információk áramoltatásának, hiszen a korábbi időszakban ezt a csatorna funkciót a könyvtárak közötti kölcsönzés illetve kommunikáció töltötte be. A rendszerváltás után a könyvtárak elvesztették mind az „információs csatorna”, mind az információ gyűjtő- feldolgozó funkciójukat, és nem vette át ezt a szerepet semmi. Az üzleti meglátások realizálásához nem alakult ki az információs rendszer. az 1990-es évek elején nagyon sok egyéni vállalkozó vagy mikrovállalkozás próbált információ szolgáltatásokkal megjelenni, azonban ezek - döntő többségükben - nem bizonyultak életképesnek. Az okok elsősorban abban kereshetők, hogy

- nem alakultak ki egyértelműen azok a területek, amelyekről szolgáltatásszerűen lehetett volna információt adni.
- a vállalkozói kör nem rendelkezett tapasztalatokkal, hol, hogyan lehet információhoz jutni.
- az információ szolgáltató vállalkozók jelentős része úgy gondolta, hogy elég egy pc-t beszereznie, (ez viszonylag nem nagy beruházás) és már számítástechnikai alapismeretek is elég alapot nyújtanak egy üzleti információs szolgáltatás viteléhez.
- a legnagyobb probléma az volt, hogy azok a döntéshozók sem láttak tisztán információs kérdésekben, akik kellő tőkével vagy hatáskörrel rendelkeztek az információs rendszer kialakításához. Az egyik ilyen nézet az volt, hogy
- a vállalkozók „nem férnek hozzá” az információkhoz, ezért az informatikai eszközök beszerzésével, távadatátviteli vonalak fejlesztésével *technikailag* kell az információ hozzáférést biztosítani a vállalkozók számára.
- hálózatokat kell építeni a kommunikáció meggyorsítására.
- elég a felhasználókat képezni, és akkor megtalálják a számukra szükséges információkat.

Ezzel szemben teljesen összeomlott az információs rendszer, hiszen összeomlott az a gazdasági rendszer is, amelyet kiszolgált. A piacorientáltság, a vállalkozások előtérbe kerülése, az új gazdasági rend teljesen más jellegű adatgyűjtést, feldolgozási szempontokat és információ szolgáltatási rendszert igényelt volna, mint az korábban megszokott volt. Sajnos az információs rendszerek információs oldalával nem foglalkoztak a befolyással vagy tőkével bíró illetékesek.

Több próbálkozás volt olyan rendszerek fejlesztésére, amelyek klub szerű működést tűztek célul, valahogy olyan módon, hogy minden tag beviszi és módosítja a saját információját, és láthatja (módosítási jog nélkül) a mások által bevitt információkat. Ismereteink szerint az ilyen elven működő rendszerek mindegyike tönkrement. Az információ szolgáltatási és felhasználási kultúra hiánya miatt sokan befizették az esetenként jelentős tagdíjat, de nem adtak magukról semmi információt, csak a

mások adataira voltak kíváncsiak. Általában hamar kiderült, hogy ezek a cégek vannak többségben, és a rendszerek információ nélkül maradván, lassan elhaltak.

Azok a próbálkozások sem jártak több sikerrel, amelyek keres-kínál aktuális információs rendszerek kialakítását célozták meg. A problémát nem a fizetési módok különbsége okozta (egyres rendszerekben az adatbevitel volt ingyenes és a lekérdezésért kellett fizetni, másoknál fordítva, az adatbevitelért fizettek az adattulajdonosok, és a lekérdezés, illetve a keresés volt ingyenes, megint másoknál fizetni kellett az adatbevitelért és a lekérdezésért egyaránt stb.), hanem az, hogy az adatgyűjtés és feldolgozás időigényes volt, csak azok az üzleti ajánlatok kerültek be a rendszerbe, amelyeket más módon nem tudtak realizálni, és végül a felhasználói kört jelentő vállalkozóknak nem vált szokásává azzal kezdeni a napot, hogy megkutassák az információs rendszert. (Az már csak adalék, hogy a számítógépes rendszer segítségével esetlegesen létrejött üzleteket már nem jelentették be az üzemeltetőnek, és ezért nagyon sok „holt” információ futott a rendszereken. Egyes felmérések szerint az üzleti adatbázisok adatai 40-80%-ban nem voltak aktuálisak. Ez az arány még azokat a leglelkesebb felhasználókat is visszariasztotta a számítógéptől, akik nem riadtak vissza az adatátviteli költségektől.)

Az információs piac kialakulását és beindulását a következő tényezők stimulálták:

- Fokozatosan kialakultak a vállalkozás-fejlesztés intézményei.
- Elsősorban az MVA hálózat tagjai, a helyi vállalkozói központok képzett informatikusai egyre szakszerűbb segítséget tudtak adni a vállalkozóknak a problémájuk megfogalmazásában illetve az ezzel kapcsolatos információs feladatok meghatározásában.
- A nemzetközi multinacionális cégek a maguk módszertanával és céginformációs rendszereivel megjelentek a hazai piacon.
- Elkészült a cégbíróságokat összefogó rendszer, amely hiteles és aktuális információkat ad a bejegyzett cégekről.
- A KERSZÖV CD-s Jogtár, Céghírek és Telefonkönyv sorozata már biztosít egy minimális adatháttérrel, amely segítségével egy rutinos tanácsadó már üzletet tud kötni.
- Az Internet terjedésével, nagy tömegű információhoz lehet jutni, akik gyakorlatot szereznek az információ keresésben, szolgáltatás-képesek az információs piacon.
- A jogi szabályozás egyértelművé tette a személyes adatok védelmét és a közhasznú adatok nyilvánosságát. Ezzel - bár a szabályozás nem teljes körű és sok még a nyitott kérdés - már megindult a rendeződési folyamat.

Az országban már érződik a stabilizáció hatása. A vállalkozások számának növekedése helyett már inkább egyfajta dinamikus egyensúly kialakulása érezhető, a vállalkozások száma már nem

növekszik, egy középérték körüli oszcillációt érzékelhetünk. A vállalkozásfejlesztés intézményrendszere már nem az új vállalkozásokat preferálja, hanem a sikeres kisvállalkozások felfejlesztését középvállalkozássá. Ez is megfelelő kormányzati információs háttérrel követel, amelynek a szükségességét mind többen ismerik fel.

3.9. Magyar adatbázisok piaci körkép (kínálat, kereslet. a fejlesztés lehetőségei)

3.9.1. Általános gondolatok

- Nehéz feladatra vállalkozik, aki a magyar adatbázisok felmérésével, piaci helyzetével kíván foglalkozni. Egyrészt a közvélemény is tudatában van, hogy
- információs robbanás következett be a világban, a keletkező információ mennyisége exponenciálisan nő.
- a gyors, pontos információ az üzleti sikerek alapja,
- a média majd minden nap beszámol valamely fontos intézmény vezetőjének vagy reklám menedzserének nyilatkozatáról, hogy új információs rendszert építettek ki, ennyi meg annyi milliót fektettek be az információs rendszerük korszerűsítésébe stb.
- nemzeti információs stratégia készül az információs társadalom kihívásainak korszerű szinten, a fejlett világhoz felcsatlakozás jegyében történő megfelelés társadalmi szintű kezelésére.
- az információs szupersztráda elérte hazánkat, és a sztrádán mind többször találkozhatunk a magyar felségjellel.
- a legtöbb nagy információ-technikát kínáló cég itt van Magyarországon, prosperálnak, és jelentős szerepet játszanak a munkahely teremtésben.
- a rádiótelefonok elterjedésében a világ élvonalába tartozunk.

Ugyanakkor a magyar adatbázisokat keresve keserves csalódással kell tudomásul vennünk, hogy az információs piacon nem nagyon találunk adatbázisokat, illetve ha mégis foglalkozni akarunk a kérdéssel, jelentős engedményeket kell tennünk az adatbázis fogalmának klasszikus értelmezésével szemben.

3.9.2. A Magyar Adatbázisforgalmazók Szövetsége META adatbázisa

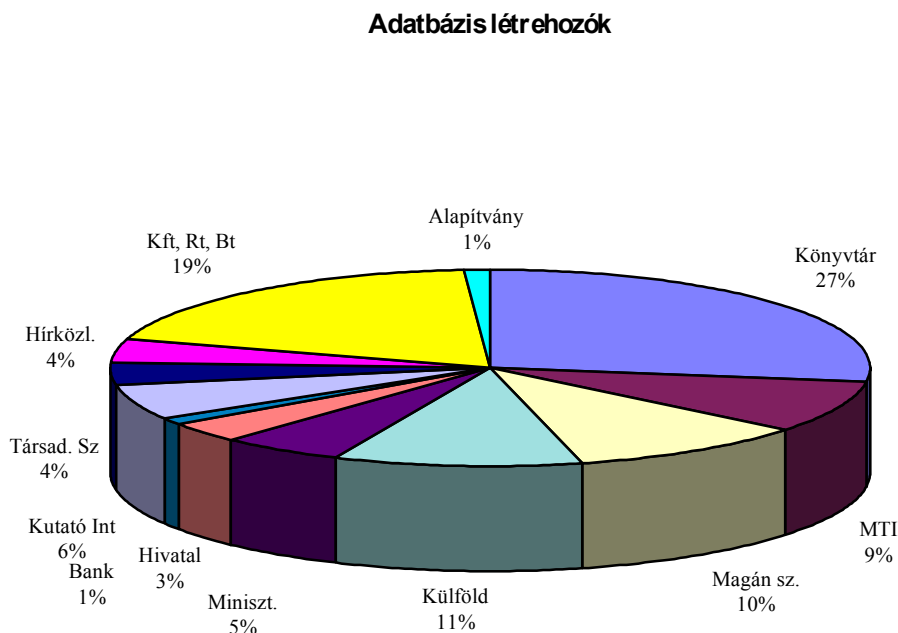
A fentiekben megfogalmazott általános gondolatokat az generálta, hogy áttekintettem a META adatbázis kínálatát. Szeretném előre bocsátani, hogy a META adatbázis elkészítése gondos, szakszerű

munka eredménye. A létrehozásához a MAK a legmegfelelőbb hely, hiszen az utóbbi évek egyik legdinamikusabban fejlődő szervezetéről van szó, amely magába integrálja az informatika minden jelentősebb ágazatához tartozó szervezeteket. Az adatlapok mezői kiterjednek minden lényeges elemre, a kiküldött kérdőívek eljutottak minden - az adatforgalmazás szempontjából - lényeges ismert helyre. Így az alábbi kritikai észrevételek nem a META adatbázis készítésére és készítőire vonatkoznak, hanem magukra a META-ban szereplő adatbázisokra, és azokra az adatbázisokra, amelyekről a megkeresés ellenére sem adtak információt a készítők és forgalmazók.

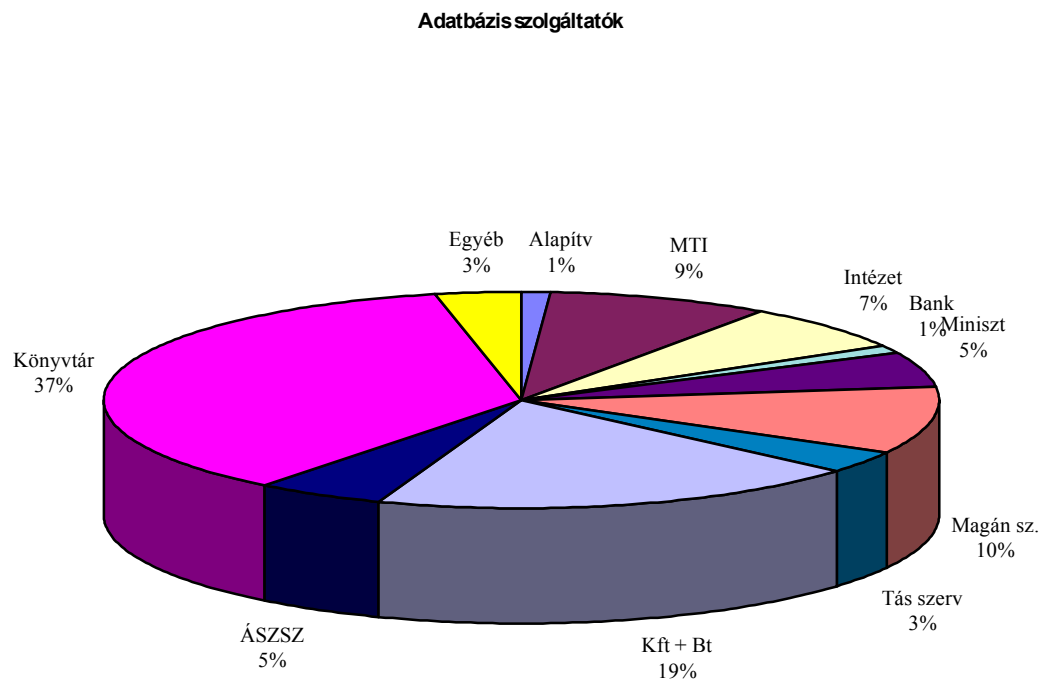
A META adatbázis számokban	
Adatbázisok száma:	187
Szolgáltatók száma:	82
Külföldi tulajdonú adatbázis:	20
Az adatbázis előállító és szolg. azonos:	137
CD-n terjesztett adatbázisok:	31
Könyvtári adatbázis:	51
Jogi adatbázis	9
Tudományos	10

12 szolgáltató szolgált 90 adatbázist

6. sz. ábra Az adatbázis előállítók megoszlása jellegük szerint

7. sz. ábra: Az adatbázis szolgáltatók megoszlása típus szerint

3.9.3. A META adatbázis elemzése:

A MAK Metaadatbázisa - amely céljának tekinti a hazai adatbázisok alapadatainak nyilvántartását - csupán 187 tételt tartalmaz. Ez a szám nagyon alacsony, ha figyelembe vesszük, hogy a nagy adatbázis szolgáltató cégek - mint pl. a DIALOG, DATA STAR stb., - több tízezer adatbázist kínálnak.

Ez a szám tovább szűkül, ha figyelembe vesszük, hogy 20 adatbázis külföldi előállítású és tulajdonú. Ezeket főleg az MTA Könyvtár és az Országos Orvostudományi Információs Központ és Könyvtár forgalmazza. (Az MTA Könyvtár bejelentett 9 adatbázisából 8 külföldről vásárolt szakmai adatbázis, egy saját előállítású; az OOIK 12 bejelentett adatbázisából 11 külföldi, egy saját)

51 adatbázis a könyvtárak gépesítésének az eredménye, részben egy egy könyvtár katalógusainak gépre vitele, részben egy egy szakterület irodalmának bibliográfiai feldolgozása. A BME KK magát a könyvtárkezelő rendszert az ALEPH-et jelentette be mint adatbázist.

Általában elmondható, hogy azok az adatbázisok léteznek, amelyek alapvetően statikus adatokat tartalmaznak, az adatok az időben nem változnak, vagy legalábbis nem gyorsan változnak. Ilyenek az egyes szakterületek bibliográfiái, az életrajzi adatbázisok, vagy az egyes tájegységek nevezetességeit

bemutató adatbázisok, de ide sorolhatók a művészeti alkotásokat tartalmazó netán egy múzeum értékeit bemutató adatbázisok.

Ebbe a körbe tartoznak a műszaki és tudományos szakterület szakmai adatbázisai, mint az alumínium ötvözeteket és annak tulajdonságait tartalmazó ALUBASE, vagy az acélmegmunkálást segítő, a különböző adalékanyagok hatását tartalmazó, és az azok kiváltását lehetővé tevő eljárások adatbázisa, amelyeket a SACIT Kft. forgalmaz. Szintén időálló információkat tartalmaz a veszélyes vegyi anyagokat és az ellenük való védekezést segítő adatbázisok, csakúgy mint az Országos Munkavédelmi Tudományos Kutató Központ 5 bejelentett adatbázisa.

Egy másik jellegzetes típusa a META adatbázisainak a média típusú adatközlés, amikor nem interaktív a kapcsolat, vagy nem lehet strukturáltan visszakeresni az információkra. Ilyenek pl. a MTV Teletext és a TeleDataCast Kft adatbázisai, vagy az aktív BBS szolgáltatók, amikor bárki beadhatja a közleményét és megnézheti, hogy más mit rakott be. Ezek nagyon hatékony kommunikációs formák, azonban filozófiájukban nem a hagyományos adatbázis felfogást követik.

És itt nem kerülhetjük meg a kérdést, hogy miként változott a számítástechnika fejlődésével az adatbázis fogalom.

Egy 1974-es szakkönyv (Komoróczy György: Adatbázisok tervezése és szervezése ; Közgazdasági és Jogi Kiadó 1974) úgy fogalmaz: „Adatbázisnak az információrendszer működéséhez szükséges adatok célszerűen elrendezett együttesét nevezzük.” Ez a definíció megmutatja, hogy adatbázisról csak egy adott feladatokat ellátó információs rendszer keretében beszélhetünk. Talán ezzel is magyarázható, ha egyes informatikusok egy számítógépre vitt szótárt pl. önmagában nem tartanak igazi adatbázisnak, hiszen nem egy információs rendszer részeként jelennek meg, hanem egy számítógépes segédeszközként. Jelen esetben nem tartom feladatommak a vita megindítását, még kevésbé eldöntését, azt azonban leszögezhetjük, hogy egy egyszempontú kiválasztást lehetővé tevő lista, és egy adott információs rendszeren belül megkövetelt minden szempont szerinti csoportosításban kiválasztható, az adatok közötti valós kapcsolatokat tükröző rendszer között van különbség.

A számítástechnikában bekövetkezett (és ma is tartó) óriási ütemű fejlődés következtében az informatika bevonult a mindennapi életbe, és kibővült azoknak a köre, akik előképzettség nélkül használják az informatikai eszközöket. Ezzel összefüggésben felhígultak a definíciók, és fokozatosan megváltozott a közfelfogás az adatbázisokkal kapcsolatban is.

Az adatbázis mindig sok adatot jelentett, valamely rendszer szerint visszakereshető struktúrában. A változás abban áll, hogy gyakorlatilag a kisebb, táblázatokba foglalt címjegyzékeket, nyilvántartásokat is adatbázisnak tekintik a nagy tömegű adatforgalmazás is ebbe a fogalomkörbe került, még akkor is, ha nem visszakereshető struktúrában tárolják azokat.

E változások talán azzal is magyarázhatóak, hogy az adatbázis szervezésben a hierarchikus és hálós szervezésű adatbázisokat fokozatosan felváltották a relációs adatbáziskezelők, amelyek az adatelemeket táblákba foglaltan kezelik, és a relációk meghatározásával generálják az adatokat, illetve rekordokat. Részben a rész és az egész viszonyának keveredéséből fakad, hogy az egyes táblákban szereplő listákat is adatbázisnak nevezik a kevésbé képzett amatőr adatbázis létrehozók, és ennek szélsőséges megnyilvánulása egy lista adatbázisként kezelése.

A második esetben érdekesebb a probléma, mert a hálózatok kialakulásával és a hálózati szoftverek rohamos fejlődésével, különösen a WWW böngészők alkalmazásával egy információs rendszer adott szempontú lekérdezéséhez a reális időtartamú válaszhoz nem szükséges egy strukturált - a korábbiakban elengedhetetlennek tekintett - adatbázis, mert a gyors szoftverek és a nagy teljesítményű számítógépek már sok esetben a szabad szövegekből is megfelelő gyorsasággal választják ki a szükséges információt. Ezért a fenntartásainkat az „ömlesztett” teljes szövegű adatbázisokkal szemben el kell vetnünk, és a hírügynökségek anyagait is adatbázisnak kell tekintenünk, ha azok beilleszkednek egy adott célú információs rendszerbe.

Ebben az esetben az MTI 16 jó visszakereshetőséget biztosító megfelelő feldolgozottsági szintű adatbázisa mellett a TENFORE, vagy a Reuter hírügynökségek információ özöne, hasonlóan a Teletext és a TeleDataCast által leadott aktuális információ tömege akkor válik adatbázissá, ha ezeket a vevő oldalon rögzítik, és bekapcsolják a rendszerükbe.

A változások legfőbb oka, hogy korábban a megvalósítás komoly programozói ismereteket igényelt, és a programozáshoz jól át kellett gondolni, hogy mit, miért, hogyan és mi célból akarunk csinálni. Alaposan meg kellett gondolni, hogy milyen visszakeresések lehetnek, azokat kódokkal, kulcsszavakkal, netán szöveg-összefüggésekben lehessen megtalálni.

A fejlődés azt eredményezte, hogy ma már gyakorlatilag minden különösebb programozói ismeret nélkül lehet definiálni és létrehozni, valamely - a létrehozó által - használható adatbázist. Ezeknek az amatőr adatbázisoknak egyik jellemzője, hogy nem előzi meg a fizikai létrehozást a kérdéskör teljes átgondolása (a fogalmi és a logikai tervezés), nevezetesen hogy még mikor és milyen célból lesz szükség azokra az adatokra, amelyeket bevitték, és mi ezen adatok egymáshoz viszonyított helyzete, ezért ezek többnyire csak korlátozottan, saját célra alkalmazhatók, szolgáltatásra alkalmatlanok.

Az adatbázis piac vizsgálatánál még az adatvédelmi törvény előírásait is figyelembe kell vennünk. A személyes adatokat tartalmazó adatbázisok nyilvánossága csak olyan mértékben érvényesülhet, amilyen mértékben az adattulajdonosok hozzájárulnak a nyilvánossághoz, és ez korlátokat jelenthet mind térben, időben és a felhasználás célját illetően. Talán ezzel magyarázható, hogy a nagy piaci érdeklődésre számot tartó címjegyzékek forgalma nem nyilvánosan zajlik, hiszen a legtöbb esetben a forgalmazónak nincs meg a személyes adatok forgalmazásához a felhatalmazása.

3.9.4. *Ami hiányzik a META adatbázisból*

Elgondolkoztató tény, hogy a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (MVA) központja, Helyi Vállalkozói Központjai (HVK) és szolgáltató pontjai (az országban 230 MVA érdekeltségű szolgáltató pont található) egyáltalán nem szerepelnek a piacon sem mint adatbázis előállítók, sem mint adatbázis szolgáltatók. Elgondolkoztató, mert az MVA több százmilliót költött informatikai eszközökre, és több milliárd forint fölött rendelkezik, amelynek a döntő többsége közpénzekből származik, azzal a céllal, hogy a vállalkozókat támogassa, és - nem elhanyagolható feladata - a vállalkozók információ ellátása. Ekkora összegek ellenére az információs piacon alig lelhetők fel az MVA és a HVK-k nyomai. A DAT konferenciákon is csak egy-két lelkes informatikus egyéni ambíciójának köszönhetően találkozunk elvétve innen származó előadásokkal.

Teljességgel hiányoznak a Kamarák adatbázisai. A kamarai törvény kötelező regisztrációt ír elő, minden gazdálkodó egység vagy vállalkozó kötelezően tag valamelyik kamarában. Indokoltnak tűnik, hogy a kamarák adatbázisai bekerüljenek az információs szolgáltatások közé. Ezen a helyzeten alig enyhít valamit, hogy az IPOSZ 4 db adatbázist jelentett be a META-ba (Címek, Híradó, Mester, Tagság), azonban a 20 Kézműves Kamara ennél jóval több információval rendelkezik, és ezek egy része már adatbázisban van.

Nem nyilvánosak az APEH és VPOP, a népesség-nyilvántartás, az egészségbiztosítás, a munkaügyi központok, a bankok és biztosítók nagy rendszerei, azonban az itt folyó szakmai fejlesztésekről és munkákról rendszeresen lehet tájékozódni részben a Naumann János társaság konferenciáin, részben pedig a mindennapi életben - bosszankodva a hibák miatt, vagy örülve a kényelemnek. Hasonlóan nem nyilvános, de hatékonyan működik a gyógyszerárakat összekötő rendszer.

Általában nehéz területnek tűnik az ágazati adatbázisok kérdése. A DAT konferenciákon is rendszeresen külön szekció foglalkozik a problémával, A Kormányzati információs Rendszer kialakításában és fejlesztésében nagy szerepet játszik az Informatikai Koordinációs Iroda (amely szervezetileg a Miniszterelnöki Hivatalhoz tartozik), amely összehangolja az egész kormányzat információ kezelési munkáját. Professzionális munka folyik. Korszerű technikával, korszerű elvek alapján jól képzett szakemberek jó felépítésű adatbázisokat, és ezekre épülő információs rendszereket hoznak létre. A gondot alapjában véve az okozza, hogy nem egységes a szemlélet a nyilvánosság kérdésében. Természetesen vannak államtitkot képező adatok, és ilyen titkokat tartalmazó adatbázisok, amelyeknek a védelméről gondoskodni kell, azonban legalább ilyen fontos a közérdekű és közhasznú információk nyilvánosságának a biztosítása, amelyben messze nem egységes a különböző tárcák hozzáállása. A különbségek - az adatbázisok tartalmának ismerete nélkül - abban mérhetők le, hogy a META-ban az IKM és az OKVM egyaránt 5-5 adatbázist kínál a felhasználóknak - részben saját szolgáltatás keretében, részben más szolgáltató igénybe vételével. A többi területről nem kínálnak ilyen

szolgáltatást, bár aligha tételezhető fel, hogy ott nem keletkeznek közérdekű információk (amelyek nyilvánosságát törvény írja elő).

Nyilvános a Földhivatal adatbázisa, azonban a szolgáltatás színvonala nem éri el azt a szintet, hogy jelen keretek között értékelni lehessen.

Szerepelhetne a META-ban az ÁPV Rt. Marketing Adatbázisa (MAD), amely DOS-os változatban az országban 60 szolgáltató ponton érhető el, illetve a UNIX-os változat távhozzáféréssel (telefon+modem, vagy X.25 hálózaton keresztül) a Kfi központi gépén volt elérhető ez év október 1-ig. Ettől az időponttól a 360 hazai és a 40 külföldi állandó felhasználó - a korábban megszokott hívószámokon - a Miniszterelnöki Hivatal által létrehozott Modernizációs és Integrációs Projekt Iroda Kht. (az angol elnevezésből származó PROMEI rövidítéssel) számítógépén heti frissítéssel tájékozódhat a privatizációra kínált cégekről, vagyontárgyokról, tenderekről stb.

Hiányoznak az építőipari - egyébként nagyon népszerű - adatbázisok. Sem az Építőipari Referencia Tár Informatikai Kft. (ÉRT), sem a BAUDATA, sem az a.b nem szerepelteti az adatbázisait. Pedig ezen cégek adatbázisai - az előzőekben említett MAD-dal együtt jelentősen emelnék a META színvonalát.

Nem szerepel továbbá az Igazságügy Minisztériumnak a cégbíróságokat összekötő rendszere, amelyet a Microsec üzemeltet, és amelynek a szolgáltatásai szintén gyorsan népszerűvé váltak.

Talán a leginkább szembetűnő a mezőgazdasági terület adatbázisainak a hiánya, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Információs Központ egy MABI bibliográfiai adatbázisától eltekintve, holott közismert, hogy az agrártudományi egyetemek jó minőségű adatbázisokkal rendelkeznek. (Arról nem is beszélve, hogy Magyarországon az adatbázisok fejlesztésében - korábban - a műszaki terület mellett a mezőgazdasági terület játszott a vezető szerepet.)

4. Az alprojekt legfontosabb megállapításai a vizsgált terület a versenyképességet ill. a hatékonyabb működést elősegítő és akadályozó voltáról

Megvizsgáltuk az egyes időszakokban érkezett ajánlatokat, és az alábbi megállapításokat tettük:

Az első időszakban komoly külföldi ajánlatok - a hivatalos csatornákon - főleg Olaszországból érkeztek.

Az egyébként korrekt külföldi ajánlatok nagy része azért volt értéktelen, mert a magyar vállalkozók nem rendelkeztek megfelelő háttérrel és tapasztalattal, illetve nem tudták jól felmérni saját lehetőségeiket.

A volt szocialista országokból értékelhető ajánlatok csak a magyarlakta területekről érkeztek.

Sok külföldi ajánlat nem takart valós szándékot, a magyarok szorult helyzetét kihasználva ötleteket gyűjtöttek

A második szakaszban a nagy partner országokkal kialakultak a komoly és rendezett csatornák, kamarai-, szakmai- és egyesületi kapcsolatok révén.

Az ajánlatok döntő többsége kereskedelemre, vagy bér munkára vonatkozik.

Javult a magyarok fogadóképessége, és ezért több ajánlat kerülhetett a komoly minősítés alá.

A kapcsolatok építésében pozitív szerepet játszott az „E-hitel” segítségével megvásárolt állami vagyon, amely háttérrel biztosított a külföldi ajánlatok fogadásához.

A harmadik szakaszban belépett néhány komoly közvetítő csatorna: BC-NET és az Euró Információs Központ; Word Trade Center hálózat, nemzetközi információs cégek

A fenti csatornák révén újabb országok ajánlatai érkeztek, mint pl. spanyol, görög, török, portugál, francia, belga stb. Ezek az ajánlatok tematikusan nagyon hasonlóak, az előző időszak ajánlataihoz (pl. élelmiszer feldolgozás és kereskedelem)

A fogadókészségen meglátszik, hogy a korábbi időszakokban kialakult egy izmosodó vállalkozói réteg, amely megfelelő tapasztalatokat szerzett a külföldi ajánlatok kezeléséhez.

Kialakultak a hazai terjesztési csatornák, amelyek ismeretekkel rendelkeznek az ajánlattevő ország gazdasági hátteréről, szakmai kapcsolatokat építettek ki.

A magyar vállalkozók is mind szélesebb körben ismerik fel a minőségbiztosítás szükségességét, és ezen rendszerek bevezetésével megfelelő partneri kapcsolat alakulhat ki a termelés és értékesítés területén is.

Létrejötték a köztestületként működő gazdasági kamarák, szám szerint 61, a kötelező tagság révén jó esélyt jelentenének az információ közvetítésre. Jelen állapotukban teljesítményük messze elmarad a lehetségestől, az eddigi tetemes informatikai ráfordítások a tagdíj beszedésére irányultak, melyet 30-70%-os hatékonysággal érnek el.

Magyarországon a magyar adatbázisok piaci kínálata elmarad a kívánatostól.

A hagyományos értelemben vett adatbázisok piaci kínálata döntő mértékben a könyvtárakból származik.

Az adatbázisok minősége között nagyon nagy a szórás.

Jelen vannak a nagyon szűk felhasználói kört érintő adatbázisok és az országos érdekeltségűek egyaránt.

Nem jelentkeztek be a META adatbázisba jó piaci helyzettel rendelkező adatbázis tulajdonosok és szolgáltatók. Ezek piaci súlya és részaránya összevethető a META-ban szereplőkkel.

Az adatbázis építésében döntő szerepet játszanak az állami hivatalok, intézmények és cégek, amelyek képesek erőforrásokat biztosítani az adatgyűjtésre és karbantartásra, valamint szakképzett informatikusokkal terveztetik és építetik a rendszereiket.

Szemléletbeli problémák miatt, és valószínűleg a szolgáltatói tapasztalatok hiánya is közre játszik, hogy az államigazgatási adatbázisokból a szolgáltatás nem egyenszilárdaságú. Vannak olyan minisztériumok, amelyek egyáltalán nincsenek jelen nyilvános adatbázissal a piacon.

Hatalmas ellentmondás mutatkozik a globális világhálózatok elérhetősége, hasznossága, valamint a vállalkozói igények között, ami jele lehet a gazdálkodói kör kettészakadásának is, a világgazdaság globalizációja kevés multinacionális cég stratégiáját szolgálja, a lokális vállalkozók a fentiek által hagyott mozgástérben szűk területen próbálkozhatnak, ez negatívan hat az információ iránti igényre is.

5. Az alprojekt kutatási eredményeinek javasolt hasznosítása

A feltárt helyzetkép meglehetősen negatív képet ad a vállalkozni kívánók információ-ellátásával kapcsolatban. A jelen helyzetben, még jelentős ráfordítások révén sem juthat a , bármely piacra belépni kívánó, avagy tevékenységét fejleszteni óhajtó gazdálkodó rendszeres és megbízható adatokhoz, még abban az adatkörben sem, melynek szolgáltatása, de legalábbis nyilvántartása egyértelműen meghatározható „adatgazdához” kötődik.

Az ún. „piaci” jellegű információszolgáltatásnál a teljesítmények, minden mérőszám szerint esetlegesek, szórásuk nagy, ami általában negatívan hat az információ, mint piaci árucikk megítélésére.

Ez a veszteség a gazdálkodással foglalkozó szervek veszteségeként jelenik meg, ezért hatása nem becsülhető, ám nyilván tetemes.

További veszteségforrást jelent a vizsgált időszakban zajló privatizációs akciók egy része is. Az a tény, hogy sem ágazati, sem másmilyen bontású gazdasági elemzés során nem lehet viszonylag biztos információkra támaszkodni, lényegesen megnöveli mind a szakértői költségeket (ne feledjük esetenként százmillióstól van szó), mind pedig a befektetők által vállalni látszó kockázat mértékét.

Ez utóbbi jelenti a nemzetgazdaság számára a nagyobb veszteséget, mert a kockázatosabb befektetések hozamkövetelményét emeli, ami a vagyon leértékelését jelenti.

Kialakult az a helyzet, hogy a vállalkozói réteg - amely a működéséhez szükséges információkat szolgáltatás útján szeretné megkapni - nem tud releváns ellenőrzött és megbízható információkhoz jutni, mert nincs olyan szervezet, amely ezen információk vállalkozói szempontú feldolgozásával és szolgáltatásra előkészítésével foglalkozzék.

Különös jelentőséget kap ez a kérdés, ha figyelembe vesszük, hogy az utóbbi négy esztendőben az információ éhség kielégítésére a pénz felett rendelkező döntéshozók nagy számítógépes hálózatok kiépítésével reagáltak. Kialakult az MVA mintegy 150 végpontos szolgáltató hálózata, a MTESZ hálózat, a kamarai szervezetek és manager klubok hálózatai, de nem javult az információ szolgáltatás helyzete - az információk rendezetlensége és feldolgozatlansága miatt.

Szertefoszlott az a mítosz, hogy majd a számítógépes hálózatok révén az információk hozzáférhetővé válnak, és mindenki gombnyomásra azonnal megkapja az őt érdeklő információt. Várhatóan a közeljövőben az INTERNET mítosz is szétfoszlik, és az első telefonszámok és próbálkozások után megint visszatérünk a kiinduló problémához. Nevezetesen: **a mai magyar társadalomban hiányzik a vállalkozói információk szakszerű gyűjtése, vállalkozói szempontú feldolgozása, és a hálózatok részére szolgáltatásra átadása.**

Ezt a hiányzó láncszemet szeretnénk pótolni a jelen anyagban javasolt feldolgozó és elemző központ kialakításával. Ezzel nyerne értelmet az elmúlt évek több százmilliósi beruházása is, hiszen a hálózatokat fel lehetne tölteni információkkal és a korszerű csatornákon végre a vállalkozók létfeltételeit javító információk áramolhatnának.

A Központ lényegében egy gazdasági hírügynökség feladatait látja el, kiegészítve az elemző értékelő tevékenységgel.

5.1. Vállalkozói Elemző Információs Központ kialakítása, működése és szervezete

A Központ feladatai:

- vállalkozói információk (vik) gyűjtése;
- vik rendszerezés, feldolgozás, csoportosítás, archiválás
- elemzés az információ igény, forrás, forgalom, tartalom, tendencia, szolgáltatás, elérhetőség és hozzáférés szerint;
- relációs összefüggések feltárása;
- elemző-, szintetizáló-, helyzetfelmérő- és prognosztizáló tanulmányok készítése;
- nemzetközi informatikai és KKV infrastrukturális kapcsolatok kiépítése és ápolása;
- számítóközpont üzemeltetése;
- számítógépes szolgáltató hálózatok kiszolgálása vállalkozói információkkal
- a kkv sajátosságokat ismerő informatikus szolgáltató szakemberek képzése és továbbképzése;
- a kkv információs sajátosságok tudományos feltárása, ezek alapján módszertani útmutatások kidolgozása mind a gyűjtő- feldolgozó- és szolgáltató szakemberek, illetve a szolgáltató hálózat számára.

5.2. A Központ Szervezeti Felépítése

I. Irányítási- adminisztrációs- gazdasági blokk (titkárság, nemzetközi kapcsolatok, humánpolitika, könyvelés, pénzügy, jogász, marketing stb.).

II. Feldolgozó - elemző részleg (2, 3, 4, 5 feladatok ellátására)

III. Számítóközpont (7-8. feladatok) - tartalma:

- a feladatokhoz a megfelelő HW, SW biztosítása
- kommunikáció, táv-adatfeldolgozás, adat- és file transzfer, E-mail biztosítása,
- a szolgáltatások műszaki hátterének biztosítása,
- eseti igényekhez speciális elemző és feldolgozó programok biztosítása,
- folyamatos fejlesztés,
- önálló rendszerszolgáltatások külső felhasználók számára)

IV. Gyűjtő - szolgáltató blokk (1, 6, 9, 10 feladatok ellátására)

5.3. A Központ Működése

A Központ "agya" és "lelke" a II. szervezeti egység. Itt magasan kvalifikált, jól megfizetett - a külvilággal csak információs kapcsolatban álló - szakemberek dolgoznak.

- Itt határozzák meg, hogy honnan, mikor, milyen információt milyen rendszerességgel kell beszerezni.
- Itt dől el, hogy a beérkező információk milyen további feldolgozás alá esnek. (Pl. behasonlítás, azonosítás, területi-, regionális besorolás, mozaikba illesztés reláció analízis stb. vagy pl. mi mehet azonnal a szolgáltatásba, mit hova kell kódolni, az információ milyen minősítést kapjon, stb.)
- Itt határozzák meg a szolgáltatási stratégiát, és elemzik a szolgáltatóktól visszaérkező jelzéseket.
- Itt készülnek az elméleti, módszertani, elemző és prognosztikai tanulmányok, illetve a kormány számára kért elemző és döntéselőkészítő anyagok.
- Itt határozzák meg, milyen hazai, külföldi és nemzetközi adatbázisokhoz érdemes csatlakozni, melyiket érdemes megvenni, melyekhez érdemes on-line hozzáférést biztosítani, melyekhez tudunk adatokat szállítani stb.
- Sajtófigyelés (saját munka, vagy megrendelt szolgáltatás alapján) a vállalkozói szervezetek, érdekvédelmi képviseletek, önkormányzatok, pártok, jelentős üzletemberek, bankok, biztosítók vállalkozásokkal kapcsolatos megnyilatkozásai, kormánypolitika, nemzetközi visszhang, EK országok vállalkozói politikájával kapcsolatos hírek gyűjtése, feldolgozása.
- Vállalkozói szakkönyvtár összeállítása
- Önkormányzatok információi (kiadott vállalkozói engedélyek, helyi adók, kedvezmények stb.) a cégbíróságok információi, csôdközlöny, APEH és KSH adatok monitoring-ja és feldolgozása.

A IV. egység áll személyes kapcsolatban a külvilággal. A II.-től kapott instrukciók alapján

- megszervezi az információk begyűjtését;
- kialakítja a szolgáltató hálózatot;
- kialakítja a szolgáltató pontokat;
- kiképezi a szolgáltató személyzetet (együttműködve a III. részleg munkatársaival);
- ellenőrzi ezek működését;
- összegyűjti és a II. rendelkezésére bocsátja a szolgáltatásban keletkező információkat;
- felhasználói és főfelhasználói szerződéseket köt.

Általában a vállalkozói szféra felé ez az egység képviseli a Központot.

A működés műszaki, HW és SW feltételeit a III. részlegnek kell biztosítani a szervezeti felépítésben leírtak szerint.

Oktatási program: A kapcsolódó intézményekkel és az információ gazdákkal együttműködve közösen kell kidolgozni azt a programot és azokat a segédanyagokat, amelyek segítségével a rendszer

szolgáltató pontjain dolgozó informatikusok áttekintést kaphatnak a rendszerben elérhető adatbázisokról, azok tartalmáról, teljességéről, aktualitásáról, kereső nyelvéről és parancsnyelvről, a hozzáférés műszaki és anyagi feltételeiről, a konzulens személyekről stb. Az oktatás látens célja, hogy a hallgatók megismerjék egymást, kialakuljon közöttük az a bizalmi légkör, hogy különleges egyedi feladatok jelentkezésénél egymással is konzultálni tudjanak.

6. Nyitva maradt, további kutatási kérdések

A kutatás eredményeiből látnivaló, hogy a gazdasági információk szolgáltatásában és piacán is jelentős fehér foltok mutatkoznak, miközben ismert, hogy jónéhány nem nyilvános használatra szánt adatbázis, adatgyűjtés kreatív módon szolgálja fenntartóinak érdekeit. Ebben a körben elsősorban a szakmai érdekképviseleti szervek, valamint a „magánnyomozó” jellegű céginformációs cégek tevékenységét soroljuk.

Kérdés, hogy ki lehet-e alakítani olyan mechanizmust, mely ezek eredményeit bevonná a nyilvános adatkereskedelembé, vagy a másik irányból kezdve, a jelenleg is központi információk komplett rendszeréből ki lehet-e alakítani egy olyan információ rendszert, amely a realizáció gépi eszközeitől függetlenül, előmozdíthatná a gazdasági szereplők információs támogatását?

Erre van lehetőség, kérdéses, hogy a jelen pénzügyi helyzetben van-e elég stratégiai előrettekintés az alábbi terv realizációjához?

A program kiemelt támogatói:

Center for International Private Enterprise,
Washington, US

Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.
Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság
Országos Tudományos Kutatási Alap

További támogatók:

Magyar Menedzsment Intézet és tagvállalatai:
MOL Rt., Dunafer Rt., Antenna Hungária Rt.,
MATÁV Rt., MALÉV Rt.
Ipari és Kereskedelmi Minisztérium
Földművelésügyi Minisztérium